

AMERIKAI NOSZTALGIÁK

A NEWYORKBAN SZÉKELŐ Nemzetközi Nevelésügyi Intézet „Extramural Lectures“ című egyik kiadványának legutóbbi száma érdekes részleteket közöl arról, hogy miképpen igyekeznek az amerikai nevelésügyi intézmények az újvilág egyetemi ifjúságának a nemzetközi, de főleg európai külpolitikai kérdésekről útbaigazításokkal szolgálni. Ily célból az említett intézet évről-évre rendszeren egy-egy Európából jött csere-professzort vagy az egyes egyetemeket éppen sorra látogató ösztöndíjas előadót bíz meg azzal a feladattal, hogy az Únió különböző vidékeit felkeressék és az ottani egyetemi diáksággal közvetlen érintkezésbe kerülve, őket afféle külpolitikai „vita-szemináriumok“ keretében útbaigazítsák az ú. n. európai „béke“ és ezzel kapcsolatban egyéb nemzetközi problémák tekintetében.

Az elmúlt évek folyamán — a bulletin szerint — dr. Polányi Károly nevű „osztrák“ tanár, majd Monsieur Dennery francia előadó nyerté mandátumot az Únió északi és középső területén lévő egyetemeinek felkeresésére; az 1936. év folyamán ezzel a misszióval Grant Donaldot, a londoni egyetem „nemzetközi kapcsolatok“ kérdésének előadóját bízták meg, aki ez alkalommal az Únió déli egyetemeinek ifjúságát szórakoztatta az öreg Európa összekuszált külpolitikai viszonyaival.

Mr. Grant, aki tulajdonképpen Skóciában született és az edinburghi egyetemen kitüntetéssel szerzett doktorátust a teológiából és a modern nyelvekből, a világháborút követő években meglehetősen mozgalmas nemzetközi tevékenységet fejtett ki Európa különböző országaiban. 1919-ben a franciaországi hadműveleti területek helyreállítására és felsegélyezésére kiküldött amerikai bizottságban működött, majd 1919-től 1924-ig az ausztriai „International Student Service“ néven Magyarországon is ismert, nemzetközi diáksegítő szolgálatnak volt a szervezője és vezetője. Ez alatt az idő alatt, majd később módja nyílt arra is, hogy Szovjet-Oroszországot, Indiát, Ausztráliát és Újzelandot is beutazza. 1929-ben mint a Nemzetközi Keresztény Diákmozgalom főtitkára ismételten bejárta Európának csaknem valamennyi országát, a balkáni államokat; ebben a minőségében indította meg a „Vox Studentium“ nemzetközi diáklapot, amelynek legelső szerkesztője volt, majd Bécsben telepedett le, ahol 1932-ig mint a Nemzetközi Béke Egyesület megbízottja tevékenyke-

dett és a „Christian Century“ lapnak is egyúttal főmunkatársa volt. Ausztriához különösen meleg szálak fűzik, amennyiben a bécsi, gráci és innsbrucki egyetemeknek — mint a bulletin amerikai rejtélyességgel mondja — részint „tisztelőbeli tagja“, részint aranyérmeinek „honoris causa“ tulajdonosa.

Mr. Grant az elmúlt év februárjában kezdte meg útbaigazító körútját Nyugat-Virginia államban, amelynek során huszonkét egyetemet, illetve College-ot látogatott végig; erről a körutazásáról az amerikai viszonyokat pompásan jellemző naplőfeljegyzésekben számolt be, amelyeknek nem egy részlete joggal megérdemli, hogy azokat lehetőleg szószertint idézzük. Az örök nagy problémák természetesen itt, a déli egyetemek ifjúsága körében is — akárcsak az amerikai közvélemény előtt is — az „ismeretlen“, tehát „érdekes“ mozgalmak. „Beszéljen sokat, nagyon sokat a Nemzetek Szövetségéről“, mondták neki csaknem minden helyen, de a Szovjet és a Németbirodalom mai vallási helyzete is élénken érdekelte a kíváncsi hallgatóság fantáziáját. Ilyen kérdések mint: „A fasizmus keletkezése és jelentősége“, „Fasizmus és a kereszténység“, „Mi történnék, ha Olaszországban Mussolini, a Németbirodalomban Hitler valamely nem várt véletlen esemény folytán eltűnne a világ színpadáról?“ egymást érték, de bőven akadtak olyan többé-kevésbé naiv — már-már a „Samuka érdeklődik“ határán járó — interpellációk is, amelyekre a komolyság látszatával válaszolni valóban csak egy Skótországbán született hidegvérű angol volt képes. Derék skót-angolunk maga is némi csodálkozással sorolja fel az efféle kérdéseket mint amilyenek:

„Sztálin is éppen olyan diktátor mint Mussolini vagy Hitler?“
 „Meg lehet tiltani egy államnak, hogy kilépjen a Népszövetségből, amint azt meg lehet tiltani a negyvennyolc amerikai államnak, hogy kilépjen az Unióból?“

„Ha kitör az európai háború, vájjon Japán segítségére siet-e Németországnak?“ „Általában miképpen fognak az államok egy újabb világháború esetén szerepet vállalni?“ „Mit gondol Európa Amerikáról?“ (Ez nagyon jó kérdés!) „Mi a véleménye a brit birodalomnak Rooseveltről“, „New Deal“-járól és az amerikai semlegességről?“

„Mi a véleménye a brit birodalomnak Németország gyarmati igényeiről?“

„Vájjon Starhemberg nem jut-e ismét nagyobb hatalomhoz Ausztriában?“ „Vájjon milyen háborús eséllyel indul Japán háborúba a szovjet ellen és milyen eséllyel az Unió és a brit birodalom ellen?“

„Vájjon fenn akarja-e tartani az Unió a Fülöp-szigetek biztonságáért vállalt felelősségét akkor is, ha a 10 éves szerződési periódus már lejárt?“ (Nehéz kérdés!)

„Távol tudja-e tartani magát Amerika a következő háborútól?“ „Vájjon nem az volt-e az oka a náci győzelmének, hogy Németországgal a háború után olyan keményen bántak el?“

„Vájjon miért gondolja Ön, hogy Európának csakis a fasizmus vagy a kommunizmus között volt és van választása?“ „Nem az a körülmény igazolja-e a náci antiszemitizmusát, hogy a németországi zsidók a háború után túlságosan sokat engedtek meg maguknak és a kelleténél jobban beavatkoztak a német közügyekbe?“

„Vájjon Habsburg Ottó visszatér-e Ausztria és Magyarország trónjára és ha igen, kiterjeszti-e uralkodói jogait Jugoszlávia felett is?“

Ezután a „charming“ kérdészuhatag után bátran befejezhetők a tündérszép naivitások felsorolását, ha nem kívánkoznék még egy

terítékre, amely valóban meglepő módon Magyarországot is közelről érinti. „Miért szentel ön oly sok időt Magyarország helyzetének és politikájának megmagyarázására?”—kérdezte Granttól az egyik ifjú. Ha semmi más, ez az egy kérdés teljes mértékben igazolja a newyorki intézet előrelátó bölcsességét, amellyel ezeket a felvilágosító körutazásokat rendszeresítette. Mindenesetre érdekes, hogy ez alkalommal nem az angol előadó javaslatán és igyekezetén múlt, hogy az amerikai hallgatóság trianoni Magyarország helyzetéről — amelyről nem órákig, de hetekig sem volna elegendő beszélni — nem kapott tiszta képet. Amint a feltett kérdésből is látszik, az adott esetben az előadó hallgatósága nemcsak hogy nem értette meg a problémát, de az nem is érdekelte, mert nyilván sokallotta az annak megvilágítására fordított időt. Az persze már más kérdés, hogy az előadó tudott-e meggyőző tárgyi felvilágosításokkal szolgálni, amelyek a hallgatóságot minden tekintetben kielégítették? A jóakarát és buzgalom ehhez mindenesetre meglehetett benne.

Azt, hogy Mr. Grant a felvetett rengeteg érdeklődésre minden esetben pontosan milyen választ adott és hogy azokkal a külpolitizáló ifjak mennyiben voltak megelégedve, arról Grant nem számol be, ezt legfeljebb csak sejtetni engedi az az épületes vita — az U. S. A.-ban „Open Forum“-nak nevezik —, amely a genfi Nemzetek Szövetsége szerepéről valóban kortörténelmi szempontból is jellemző részletekben gazdag.

Mielőtt azonban ennek a genfi szócsatának részletes ismertetésére rátérnénk, igen érdekes egy ilyen egyetemi előadássorozatnak programját közelebbről is megnézni, amely egyúttal arra nézve is jó bizonyíték, hogy Amerikában mi mindent kell tudnia, mily sokoldalú felkészültséggel kell bírnia annak a bátor és elszánt európainak, aki a nemzetiségekre tagozódó, sőt fajilag sem egységes hatalmas birodalom egyetemi polgárainak továbbképzésére vállalkozik. Grant nem nevezi meg az illető College-ot, amelyben egy szép tavaszi napon reggel 8-tól este 8-ig az alábbi elég színes előadás-sorozatot tartotta:

- | | |
|---------|--|
| Reggel | 8—9-ig New-Zeeland gazdasági viszonyairól, majd a new-zeelandi nevelésügyről, irodalomról, drámáról és zenéről tartott előadást, |
| | 9—n-ig Skóciáról és Írországról, Bums költeményeiről, majd a kelta szellemről és költeményekről beszélt. |
| | ii—i-ig Olaszországról, Abesszíniáról és a Nemzetek Szövetségéről adott elő. |
| | i—2-ig A háború utáni Bécs jelentőségét és alkotásait ismertette. |
| Délután | 3—½5-ig A College könyvtárosaival együtt sorra vette a könyvtárban található ismertebb könyveket, azokat röviden jellemezte, majd a legújabb könyvekről és költeményekről szólt. |
| | ½—7-ig A College egy hallgatójával — de összes társainak jelenlétében — a vallásról beszélgetett. |
| | 7—8-ig, de néha a késő éjszakába nyúló esti órákig következett a napi Programm legfontosabb pontja: az „Open Forum“, a nyílt vitatkozás, rendszeren „A háború elkerülésének lehetőségeiről.“ |

Ez a jellegzetesen amerikai ízű felvilágosító tevékenység — előadónk saját szavai szerint — arra a körülményre vezethető vissza, hogy Grant szerint ma már nem elegendő az egyetemi ifjúságot csupán egyes államok politikájával és háborús veszedelmeivel megismertetni. Szerinte az ifjúság nevelése ma már nemzetközi irányban fejlődik s így az egyetemi fiatalság korszerű neveléséhez éppen úgy hozzátartozik az újjélandi telepesek mezőgazdasági újításainak vagy Mongólia jelentőségének ismertetése, mint a keltaszellem és költemények, vagy a szovjetprobléma lényegének, vagy akár a sarki vidékekre vonatkozó felfedezéseknek méltatása. Mindez Grant szerint annyiival is szükségesebb, mert az Űnió déli egyetemlein nagy számmal található néger College-ok néger diákjai különös érzékenységgel reagálnak a többi kontinens nemzetközi eseményeire, különösen ha azok — mint az olasz-abesszin háború — a saját fajtestvéreiket is közvetlenül érintik.

A néger diákok különben is meglepték Grantet szabatos és intelligens kérdéseikkel, akik az abesszíniai és indiai kérdés iránt érdeklődtek a legbehatóbban, majd szinte mindenütt visszatérő módon az iránt kívántak megnyugtató választ kapni az angol előadótól, hogy: „Vájjon a Nemzetek Szövetségének mandátum-politikája nem áll-e ellentétben a faji egyenlőség és igazságosság alapelveivel?” A kérdés mindenesetre indokolt, csak úgy látszik, rossz helyre adresszálták, mert Grant erre, minden átmenet nélkül, a Szovjet-Oroszországban élő különböző fajok és nemzetiségek viszonyairól kezdett hosszabb előadásba. Ez nyilván kevésbé érdekelte a derék négereket, akik Grant szerint szélesebb és mélyebb tapasztalatokkal rendelkeznek, mint az amerikai fehér diákok, aminek nyilván az az oka, hogy maguk is állandó harc közepett élnek le életüket és ezért sokkal fogékonyabbak a világ szenvedései iránt, amelyeket teljes realitásukban képesek felfogni, megérteni és átérezni. Innen van az — mondja Grant —, hogy az amerikai néger a kínai és japán problémákat is helyesebben ítéli meg, mint fehér honfitársai.

Ami már most a Grant-féle feljegyzéseknek a Nemzetek Szövetségéről és annak feladatairól szóló legérdekesebb részeit illeti — előadónk szerint —, ez a vita azért is igen tanulságos, mert az amerikai diákságnak a békéről és háborúról alkotott nagyrészt téves fogalmairól is hű képet nyújt. Grant szerint az angol diák sokkal több határozottsággal és ésszerűséggel tudja körülhatárolni felfogását a béke és háború „intézményeiről” vagy például a munkanélküliségről (szerinte korunk „legtűrhetlenebb kudarc“-áról) — mint az amerikai diák.

Az amerikai diák tulajdonképpen csak az elmúlt évek folyamán ébredt annak tudatára, hogy a világ ismét háborús veszedelmeknek néz elébe. Ez a felismerés azután olyan káoszt teremtett a College-ok diáksága körében, hogy maguk a tanárok döböntek meg ezen a legjobban. Kénytelenek voltak megállapítani, hogy a legtöbb amerikai ifjúnak igen zavaros nézetei vannak az amerikai be nem avatkozás! elvről, a semlegességről, az amerikai tengeri politika szabadságáról, de éppen így a genfi Liga céljáról, feladatáról és ténykedéséről, arról, hogy mi a Liga és mi nem a Liga? Amikor a Nemzetek Szövetsége az

olasz-abesszin háború alkalmából — a diákok szerint — nem védte meg eléggé Abessziniát, illetve nem zárta ki Olaszországot a kebeléből — az amerikai ifjúság magát a Nemzetek Szövetségét is egyszerre indexre tette. Ezt a csapást Genf talán még túlélte volna, de nem Amerika, amelynek Genf iránti nosztalgiában szenvedői mind hangsúlyosabban fájlalták az ifjúság népszövetségellenes magatartását.

Ily körülmények között került el Grant az egyik délvirginiai College-ba, ahol előadó és diák között a következő épületes párbeszéd folyt le erről a kérdésről:

- D. (Diák.) A genfi Liga megbukott. Nem mentette meg Abessziniát.
- E. (Előadó.) A valóságban nem bukott meg. A Liga tulajdonképpen minden egyes tagjának függetlenségét és integritását biztosítani hivatott: ez igaz, de éppen azzal, hogy Olaszországgal szemben ellenállott, a legjobban bizonyítja, hogy alapelvei mellett kitartott.
- D. De Olaszország mégsem hagyta abba? És az abesszineket végül is legyőzték?
- E. Megpróbálta Olaszországot megállítani és már ez is valami. Elvégre is a gazdasági szankciókat folyamatba tette és ezt Olaszország meg is érezte. Persze mindehhez idő kell, hogy a szankciók teljes hatásukban érvényesülhessenek. Ne felejtse el továbbá, hogy a történelemben mégis csak először történt meg, hogy az államoknak egész sora fogott össze egy törvényt sértő állam ellen; ötven állam mutatott hajlandóságot arra, hogy a szankciók alkalmazásában részt vegyen. A siker természetesen nem volt százszázalékos. Sok nehézséggel kellett megküzdeni. De ami történt, az megtörtént és még hozzá először a történelemben. És ez is valami.
- D. Igen, de mindez Abesszínia sorsán már nem változtatott. Katonai szankciókat kellett volna Olaszország ellen alkalmazni, csakis ezzel lehetett volna a támadót megállítani.
- E. A katonai szankciók végeredményben világháborút idéztek volna elő, ezt pedig a demokrata kormányok vezetői nem akarták előidézni. Ez egy nagyon veszedelmes lehetőség lett volna.
- D. Miért nem zárták el legalább a Szezei-csatornát?
- E. Azért, mert ez a világháborút jelentette volna.
- D. De ha Anglia és Franciaország komolyan akarták volna a katonai szankciókat, Olaszországra bizonyára visszavonult volna; miért nem került erre a sor?
- E. Mert Angliának és Franciaországnak kormánya és közvéleménye háborúellenes és mert egy általános háború nemcsak tengeryei szenvedést okoz, de rengeteg pénzbe is kerül. A katonai szankciók tehát — mint azt Baldwin többször hangsúlyozta — tulajdonképpen a világháborúnak lettek volna az előhírnökei.
- D. Persze, emiatt azután Olaszország erőre kapott, mert látta, hogy a genfi Liga is gyenge és határozatlan.
- E. Helyes, ezt én is elismerem, Olaszország tényleg mindvégig kedvezőbb helyzetben volt.
- D. Dehát ez ellen nem lehetett semmit sem tenni? Ez felette reménytelen helyzet azok számára, akik a világ megzavart rendjét és a jog uralmát meg akarják védelmezni.
- E. Higgye el, hogy a gazdasági szankciókat is elég erősen megérezte Olaszország, neki ezek a szankciók pénzügyi és gazdasági szempontból igen sokat ártottak.
- D. Hát bizony mindez sovány eredmény és gyenge kilátás a jövőre nézve. Egy bizonyos, hogy Genf megbukott, amely úgy látszik csak akkor áll a hatalmak befolyása alatt, ha azok saját érdekeit kell szolgálnia.
- E. Így nem lehet beszélni a Nemzetek Szövetségéről. Általában nem lehet genfi Ligáról beszélni, hiszen (jeniben nincs egyéb mint a Főtitkárság és a hivatalok; mindez nem maga a Liga, hanem annak csupán szervei, eszközei. A Liga maga az államok összessége, amely nem politizál.
- D. Hát akkor hogy van az, hogy a nagyhatalmak mégis befolyásolják a Liga magatartását?

- E. Abban némi igazsága van, hogy a Liga a nagyhatalmak befolyása alatt működik, de ezen nem lehet segíteni, mert ez hozzátartozik korunk nemzetközi politikai helyzetképehez. A kis államok legnagyobb részét utánuk igazodnak. Mindezt én is másképp szeretném látni, de hát ezek a tények. És nem szabad túlzásokba esni! Előfordul azért, hogy egy kis ország is döntő tényező lehet a genfi politikában. Erre legfőbb példa a japán— kínai konfliktus 1933. évi genfi tárgyalása, amikor a Liga alapelveit megvédő Svájc erélyes fellépésének volt köszönhető, hogy végül is valamennyi nagy és kis állam megbélyegezte Japán eljárását, amely azután a reánézve lealázó erkölcsi Ítélet után kénytelen volt a Ligából kilépni.
- D. Remélhetőleg ezek után Amerika sohasem fog belesodródni az európai eseményekbe? Én úgy látom, hogy Amerika érdekeinek az felelne meg a legjobban, ha mindvégig semleges maradna és sohasem avatkozna be más (európai) hatalmak ügyeibe.
- E. Ez a kérdés sem olyan egyszerű. Amerika gazdasági erőforrásai és nemzetközi érdekei révén elvégre is az egész világon „jelen van“.
- D. Szóval Ön nem hiszi, hogy Amerika szigorú semlegesség! politikájával távol tudja magát tartani a háborús eseményektől?
- E. Erre nézve nem tudok határozottan sem „igen“-nel, sem „nem“-mel válaszolni. Vannak esetek, amikor távol tudja magát tartani, itt van például mindjárt a világháború esete, amikor 1914-től 1917-ig, tehát 3 évig semleges tudott maradni. Ez mindig az érdekek fontosságától és az áldozatok nagyságától függ ...

Ezzel a jellegzetesen amerikai-angol „business“-megállapítással körülbelül véget is ért az angol előadó és az amerikai diák pompás szócsatája. Látnivaló, hogy az amerikai diáknak mily andalítóan jámbor fogalmi vannak „világbékeről“, „semlegességről“ a folyton csak „békét bontó“ európai államokról — és hogy az olykor-olykor elég ügyesen ríposztzó európai előadó viszont a vita végén már milyen aggasztó gyámoltalansággal kénytelen megvédeni öreg Európánk prestige-ét a minket alaposan lenéző újvilági kritikussal szemben. Ennek az amerikai fiúcskának és még sok millió kollégájának is meg lehet a lesújtó véleménye rólunk; ezek bizonyára alaposan lesajnálhatnak minket.

Pedig az angol előadó fáradozása minden dicséretet megérdemel. Különösen magyar szempontból végzett tiszta munkát. Egy helyütt azt írja: „Sokszor beszéltem a diákoknak az egykori Osztrák-Magyar Monarchiáról, amely alkalommal különös nyomatékkai mutattam rá a mai Magyarország lehetetlen helyzetére, mint amely egyúttal a status quo elvének és a békeszerződések revíziójának gyakorlati lehetőségére is jó példa. Az amerikaiak ugyanis szeretik a politikai problémák terén is a rendszeres osztályozást, szinte színvonal beállítását, hogy „ha majd mégis kitör a háború“ — tisztán maguk előtt láthassák az egyes hatalmi csoportokat“. És mindez valóban így is van.

Az UNIO HATALMAS KITERJEDÉSŰ szomszédja: Kanada sem árul el több óvatosságot az „érdekes“ problémák mérlegelése tekintetében. A szovjetkérdés Kanadában is kedvenc probléma; de még a szovjetnél is népszerűbb a genfi Nemzetek Szövetsége, amelynek működését az egész domínium nagy rokonszenvvel kíséri. Csaknem minden nagyobb kanadai városban külön népszövetségi egyesületek propagálják a világbéket és a lefegyverzést és a többi, Kanadában még hitelképes genfi patenteket. Különösen nagy buzgalmat fejt ki e téren a Kanadai Népszövetségi Liga, amely kiadványaiban megalkuvást

nem ismerő módon fáradozik a jelenlegi genfi szervezet jövőjének megmentésén. E téren valóban páratlan az a szervező tevékenység, amellyel a hatalmas kiterjedésű domíniumnak csaknem valamennyi társadalmi rétegét és alakulatát, hamisítatlan amerikai demokráciával a béke érdekében összekovácsolni igyekszik. A Ligának egyik legutóbbi évi jelentése ebben a népszövetségi munkában résztvevő egyes szervezeteket a következő jellegzetes sorrendben említi:

1. Kanadai Közalkalmazottak Uniója.
2. Kenyérkereső és Egyetemet Végzett Kanadai Nők Szövetsége.
3. Kanada Cionista Szervezetei.
4. Kanadai Hadassa Szervezetei.
5. Kanadai Zsidó Kongresszus.
6. Kanadai Katolikus Anyák Ligája.
7. A Kanadai Anglikán Egyház Szociális Missziói.

De éppen ilyen amerikai mellékíze van annak a mozgalomnak is, amelyet a világdemokrácia „óshazája“ a Németországot elhagyni kényszerült egyetemi tanárok felsegélyezésére indított. Newyorkban, Washingtonban, Bostonban, Philadelphiában, Baltimoreban és California egyetemi városaiban külön „Emergency Committee“-k alakultak „in aid of displaced german scholars“ elnevezés alatt. Az egyik ilyen legnagyobb segítőbizottság most megjelent bizalmas jelentése szerint eddig majdnem negyedmillió dollárt (pontosan 241.251 dollár 20 cent-et) fordítottak közel száz németországi egyetemi tanár, magántanár, tanársegéd felsegélyezésére. A támogatásban részesültek nagyrészt a németországi viszonyok miatt elmenekült berlini, lipcei, müncheni, frankfurti, heidelbergi, bonni és göttingai egyetemi tanárok, de akad köztük amszterdami, bécsi, sőt jeruzsálemi is. Ezek a menekült tanárok csaknem minden egyes amerikai egyetemen ott találhatóak. Az Emergency Committee évi 1500—2000 dolláros adománya lehetővé teszi számukra, hogy a tudomány szakuk szerinti oktató és kutató munkájukat folytathassák. Akad közöttük orosz vendég-professzor is, aki a moszkvai egyetemen hirdetett előadásait folytatja itt a viszonyoknak megfelelő némi változtatással az alábbi címeken: „Vallás és kommunizmus“, „Orosz társadalomtan“, „A kommunista válasza a világ kérdéseire“, „Szovjet élet és gondolkodás“, „A Szovjet Unió a világpolitikában“, „Szovjet bölcsélet“, „Vallásos fejlődés az orosz forradalom óta“(?), „Szovjet és Uncle Sam“ — és így tovább. Az ily előadásokról szóló hirdetések végén még rendszeren az is olvasható, hogy a „menekült“ vagy szovjetprofesszor hol lakik, mikor lehet vele értekezni és mily feltételek mellett nyerhető meg felolvasó körútra vagy egy-egy előadás megtartására?

DE UGYANCSAK FIGYELMET érdemel az a másik „interesting“ mozgalom is, amely most már politikai eszmecseréken túl, röviden és nemesen egy bizonyos „Mirza Ahmad Sohrab“ nevű titokzatos keleti egyén igazgatói irányítása mellett „The New History Society“ néven új „világvallás“ megvalósítását tűzte zászlajára. Ennek a rejtélyes akciónak a körlevelei sajnos már-már Európába is eljutnak. Egyelőre

azonban még rejtély, hogy miért akarja a Sohrab nevű egyén a világ összes államait egyesíteni és részükre a közös népvallást kitalálni? Illetve talán vannak egyesek, akik már sejtik, hogy mi van a háttérben. Sohrabék még pályázat kiírásától sem riadnak vissza, hogy a világ általános lefegyverzését propagálják, 1000, 600 és 400 dolláros díjakat tűznek ki azok számára, akik elárulják, hogy miképpen lehetne a világot a legbiztosabban pacifikálni? „Elég a hallgatásból“ — írja röpiratuk — „itt az ideje, hogy megmozgassuk a világ tunya közvéleményét egy új világ, egy új összefogás és világvallás érdekében.“ A titokzatos „Baha Ullah“ béke után áhító mottójával terjesztett röplapok milliói az eddig tartott fontosabb előadásokról is beszámolnak, amelyek közül talán elég felemlíteni a következőket:

„A világ egyesült államai.“ „A földkerekség egyes fajai közötti baráti és harmonikus kapcsolatok helyreállítása.“ „A háború ördöge — A gyűlölet vallása — A félelem himnusa“ címek eleget mondanak. A társaság célkitűzéseiről viszont eleget elárulnak az alábbi irányelvek:

„Nemzetközi egyetemek létesítendő; amelyeknek feladata világpolgárok és világállamférfiak nevelése!“

„A vámhatárok megszüntetése.“

„A halálbüntetés eltörlése.“

„A születésszabályozás elismertetése az összes államokban.“

„Egységes pénz-, súly-, mérték-, levélbélyegrendszer, valamint egységes világnaptár bevezetése.“

„Világzászló és világhymnus bevezetése.“

„Társasrendszer szervezése, amely a világ összes nyersanyagának termelését és azok szétosztását központilag intézi.“

„Az összes megszállott országok, gyarmatok és mandátum-területek munkájának és függetlenségének helyreállítása.“

„Az egyén teljes és egyenrangú politikai szabadsága.“

„Szabad világkereskedelem. Szabad útlevel-, vízummentes utazás.“

„Központi világbank alapítása a „világ népeinek“ irányítása és ellenőrzése alatt.“

„Egységes tankönyvek bevezetése a béke szolgálatában.“

„Egységes világbiblia kiadása.“

„Emberiség-parlament megalakítása a világ összes népeinek kiküldötteiből.**

„Titkos diplomácia eltörlése. Világbíróóság felállítása. Kaszt- és osztályrendszer megszüntetése.“

„A világ összes tudósainak, bölcseleinek, művészeinek és egyházfiainak testvéri összefogása a béke érdekében“ ... és így tovább ...

A célok tehát adva volnának. Csupán a keretek hiányoznak még. Hol is lehetne mindehhez hálásabb keretet találni, mint éppen az U. S. A.-ban? Úgy látszik ezt Mirza Ahmad Sohrab is tudja. Nálunk Európában az efféle új szektákkal szemben az emberek már valamivel óvatosabbak. Magyarországon különösen, ahol tapasztalásból tudjuk, hogy a fenti szép felsorolás egyes pontjai mögött a sorok között mi a szavak igazi értelme. E tekintetben mi már megelőztük Amerikát, amely még csak most kezd kacérkodni ezzel az ártatlannak látszó, de számára mindenesetre új materiával.

CZAKÓ ISTVÁN